

Inštitut za ustavno pravo, Ljubljana

Naročnik: Združenje Frank,
Klanec 4, 2345 Bistrica ob Dravi

PRAVNO MNENJE O SANKCIONIRANJU KRŠITEV PRAVIC KREDITOJEMALCEV

Pripravil: dr. Ciril Ribičič

V tem pravnem mnenju obravnavamo

- (1) vprašanje o smiselnosti sprejema Zakona o omejitvi in porazdelitvi valutnega tveganja med kreditodajalci in kreditorejmalci kreditov v švicarskih frankih in
- (2) vprašanje o možnosti, da bi ESČP obsodilo Slovenijo zaradi kršitve konvencijskih pravic kreditorejmalcev kreditov v švicarskih frankih

I. Zakaj je nujen zakon o kreditih v švicarskih frankih

Predlog zakona o omejitvi in porazdelitvi valutnega tveganja med kreditodajalci in kreditorejmalci kreditov v švicarskih frankih, ki ga je pred dnevi poslancem in širši javnosti ponudil Državni svet, je vsestransko dobronameren in uravnotežen.

Dobronameren zato, ker bo Slovenija z njim zmanjšala zaostanek za drugimi državami, katerih prebivalci so bili opeharjeni s krediti v švicarskih frankih in so se pokazale kot bolj socialno pravične in bolj občutljive za tegobe svojih prebivalcev od naše. In uravnoteženega zato, ker ob popravljanju napak iz preteklosti ne pozablja na finančni interes bank in na to, da ne bi kreditojemalcev postavil v ugodnejši položaj od tistih, ki odplačujejo evrske kredite.

Res pa je, da zakon zamuja vsaj za pet do sedem let, kar povzroča kreditojemalcem nepremostljive težave. Toliko bolj, ker jih je medtem, kot druge prebivalce Slovenije, prizadela še korona kriza, ki je privedla do dodatnega zmanjšanja ali celo izgube družinskih prihodkov. S tega vidika je zakon večkratno upravičen, saj lajša preživetje kreditojemalcev, ki jih tepeta kriza in dejstvo, da nosijo težko breme odplačevanja švicarskih kreditov, ki so se v praksi iz »ugodnejših« prelevili v uničujoče.

Banke so se v času, ko so dale na tržišče in promovirale kredite v švicarskih frankih, zavedale visokih tveganj, povezanih s temi krediti in bile seznanjene z možnostjo, da se bodo vsaj srednjeročno valutna razmerja med takrat podcenjenimi švicarskimi franki in evri spremenila in povzročila kreditojemalcem veliko škodo, bankam pa korist. Naivno najemanje teh kreditov je bilo povezano s tem, da pri nas banke in drugi subjekti, ki so dolžni skrbeti za zaščito potrošnikov pri sklepanju bančnih pogodb, niso razkrili, da gre za visoko tvegane kredite. V Sloveniji je tovrstne nevarnosti dokaj zgodaj opazila Banka Slovenije in opozorila banke na možna tveganja za potrošnike in jim sugerirala, da naj dajejo prednost kreditom v evrih. Toda tovrstne informacije niso našle poti do potencialnih kreditojemalcev. V katerih primerih so banke nehote podcenile svojo dolžnost informiranja in pojasnjevanja in v katerih so zavestno špekulirale, da bi dosegle ekstra profite, za samo vsebino zakona ni ključnega pomena. V obeh primerih je treba lajšati položaj prevaranih kreditojemalcev, če želimo ohranjati vero v socialno državo iz 2. člena Ustave.

Očitek Združenja bank, da bi lahko takšno socialno pravično ravnanje kdo špekulativno izkoriščal tako, da bi ponavljal enake napake, je seveda iz trte zvit: trpljenja, ki ga živijo kreditjemalci, ki kot Sizif odplačujejo kredit (tako imenovano kreditno suženjstvo), ne bodo pozabili do konca življenja, kaj šele, da bi ga hoteli ponoviti. Morda jim lahko očitamo naivnost, vendar moramo v tem primeru banke kriviti za špekulativnost in

vsiljevanje nepoštenih pogodbenih pogojev. In to ne samo za napake pri sklepanju kreditnih pogodb, temveč tudi v veliko bolj zgodnji fazi oblikovanja bančnega produkta in posebej tistega njegovega dela, ki nalaga na ramena kreditojemalcev celotna valutna tveganja.

Obrnimo za trenutek ost, ki jo Združenje bank uperja proti kreditojemalcem, v nasprotno smer in se vprašajmo, kako ta teorija o učenju na napakah in preprečevanju enakih napak v prihodnje, učinkuje na banke in bančnike, odgovorne za oblikovanje in agresivno trženje toksičnih kreditov v švicarskih frankih? Bi bilo torej tudi iz pedagoških razlogov smiselno in prav, da bi kršitve človekovih pravic kreditojemalcev popravljali s sredstvi bank, da jim ne bi še kdaj prišlo na misel plasirati podobne bančne produkte. Zelo verjetno je namreč, da bi banke brez slabe vesti še kdaj oblikovale podobne bančne produkte kot so krediti v švicarskih frankih, če bi dosegle sodno in parlamentarno zmago nad kreditojemalci.

Banke, najprej tuje in za njimi domače, so promovirale švicarske kredite na ta način, da so poudarjale nižje obrestne mere, nizek začetni obrok odplačevanja, možnost najema višjega zneska kredita in zlasti stabilnost, ki naj bi jo prinašala vezava vrednosti kredita na tako ugledno in stabilno valuto kot je švicarski frank. Vse to je bilo hudo zavajanje. Krediti, promovirani kot »ugodnejši« in valutna klavzula v švicarskih frankih, so se pokazali kot tvegani toksični borzni posel, uničujoč za kreditojemalce.

Praksa v nekaterih drugih državah, na primer v Avstriji, je pokazala, da se pripovedka o ugodnih švicarskih kreditih sesuje kot hiša iz kart, ko se potrošnike seznanijo v besedah ali/in z grafičnimi prikazi o tem, kako zelo se spremenijo pogoji vračanja kredita, ko pride do spremembe valutnega razmerja med evrom in frankom.

Zakon skrbno pleče mrežo relativno majhnih posegov v kreditne pogodbe, ki ostajajo v veljavi. Pri tem upošteva ob težavah številnih kreditojemalcev in njihovih družin, ki so kot potrošniki bili v postopku sklepanja kreditnih pogodb v podrejenem položaju, tudi interes bank, da iz teh kreditov dobijo tolikšni finančni učinek kot iz evrskih. To je ena od prednosti zakonskega urejanja težav s švicarskimi krediti v primerjavi z reševanjem po sodni poti. Slednje bi bilo izredno počasno in drago celo v primeru, če pri sojenju ne

bi prihajalo do nasprotujočih si odločitev in do vztrajanja pri njih. To se dogaja celo glede vprašanj, o katerih je že presodilo Sodišče Evropske unije.

Kljub vsemu pa so kreditorejmalci vse bolj uspešni pred rednimi sodišči. Omeniti velja zlasti nedavne odločitve okrožnega sodišča v Mariboru in Višjega sodišča v Ljubljani, v katerih najdemo na primer ocene, da gre za nepoštene pogodbene pogoje v primeru, kadar je izpolnitev pogodbe znatno drugačna od tistega, kar je potrošnik utemeljeno pričakoval. Gre za primer, ko je bilo valutno tveganje s strani banke ob sklenitvi pogodbe ocenjeno kot nizko, pokazalo pa se je, da je prav nasprotno od tega. Ko kreditorejmalci nestrpnost čakajo na odločitev Ustavnega sodišča, se sprašujejo, ali bo res treba počakati do sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice? Če se to zgodi, ne bodo več na zatožni klopi grehi bank, temveč odgovornost tožene države, da ni znala razrešiti problema (o čemer je govor v drugem delu tega pravnega mnenja).

Neverjetno dolgo se ohranjata dve črno-beli zgodbi o kreditih v švicarskih frankih. Prva se nahaja v utemeljitvi zakona, ki ga je Državni svet vložil v zakonodajni postopek. Ta zgodba pravi, da so potrošniki obiskali banko, da bi dobili stanovanjski kredit, iz banke pa so odšli s hudo tveganim finančnim produktom. Po skokovitem porastu vrednosti švicarskega franka trpijo zaradi kredita deset tisoči, mnoge družine so ostale brez stanovanja, razvezali so se mnogi zakoni, razpadle so družine, pa kljub temu odplačujejo nesorazmerno visoke obroke, ne da bi vedeli ali, v kakšni višini in kdaj bodo lahko odplačali ta toksični kredit. Kdor misli, da je beseda »toksičen« premočna označba za švicarski kredit, ga velja opozoriti, da so se v Franciji z orodji kazenskega pregona lotili avtorjev tovrstnih bančnih produktov.

Ustavna sodišča in Evropsko sodišče za človekove pravice dosledno zavračajo pritožbe bank proti nacionalnim zakonom, ki so namenjeni zaščiti kreditorejmalcev, vključno s tistim delom teh zakonov, ki učinkujejo retroaktivno. Pri tem so se sodniki sklicevali na tiste ustavne in konvencijske pravice, ki jih vsebuje in posebej poudarja tudi slovenska ustavna ureditev. Prizadeti očitajo bankam, da so vedele, da je švicarski frank podcenjen in se bo slej ko prej njegova vrednost drastično zvišala. Potem, ko so mnoge države na različne načine lajšale tegobe zavedenih in ogoljufanih, je sedaj Državni svet vložil v zakonodajni postopek zakon, ki brez angažiranja proračunskih sredstev vzpostavlja stanje, kakršno bi bilo, če bi kreditorejmalci najeli kredit v evrih.

Druga zgodba, ki jo z vsemi sredstvi vsiljujejo banke, ki so agresivno tržile kredite v švicarskih frankih, med drugim tudi potrošnikom, ki niso bili sposobni odplačevanja evrskega kredita, je povsem nasprotna. Kreditorejmalce, ki bankam prinašajo ekstra profite, si drznejo obtoževati, da so špekulanti. Če jim bo Državni zbor ugodil, naj bi to spodbujalo potrošnike k ponavljanju njihovih napak. Vsa čast državnim svetnikom, ki niso kupili zgodbe, da so bili potrošniki tisti, ki so iznašli in vsiljevali bankam kredite, ki so jih ravno banke tako agresivno reklamirale. Poseben problem predstavlja to, da so ob živem evru promovirale švicarski frank kot edino pravo zagotovilo za stabilnost kreditov. Na glavo obračajo tudi dejstvo, da so krediti v švicarskih frankih uničili življenje mnogih slovenskih družin. Sedaj pravijo, da imajo težave samo tisti, ki se jim je zgodila ločitev, izguba zaposlitve ali bolezen, čeprav je pravi vzrok za težave potrošnikov v tem, da ne morejo odplačevati kreditov zaradi skoka vrednosti franka in zaradi ureditve, po kateri nosijo celotno tveganje spremembe valutnih razmerij.

Banke očitajo obubožanim kreditorejmalcem »moralni hazard« in »slabe poslovne odločitve«, pri sebi pa ne priznavajo niti takšnih napak, kot je poceni razprodaja kreditov. S tovrstnim prenosom kreditov poskušajo banke otežkočili zakonsko in sodno ugotavljanje njihove odgovornosti za nepošteno pridobivanje ekstra dobičkov ter preprečili njihovo vrnitev.

V gradivih, ki jih v imenu bank razpošilja njihovo združenje, ni zaslediti niti kančka obžalovanja, sočutja ali empatije zaradi težav kreditorejmalcev, kaj šele opravičila. Osebno sem prepričan, da banke zaradi posojil v švicarskih frankih in pavšalnega zanikanja sleherne krivde in zaradi nezrele obrambe svojih zgrešenih potez, izgubljajo kredibilnost med potrošniki in v širši javnosti. Zanima jih samo blokiranje vsakega predloga, ki bi naredil položaj kreditorejmalcev znosnejši. Kadarkoli se ponižajo do dialoga s kreditorejmalci, jim je edini cilj zavlačevanje, da bi na koncu dosegli, da bo odškodnine zaradi njihovih napak nosil državni proračun. Namesto tega bi morale banke medsebojno tekmovati, katera bo hitreje in bolj učinkovito transformirala švicarske kredite v evrske in si tako skušale povrniti izgubljeni ugled zaradi posojil v švicarskih frankih. Namesto tega prepuščajo Združenju bank, da v njihovem imenu vsako pravdo spreminja v vojno med nemočnim kreditorejmalcem in vsemogočnimi združenimi bankami.

In to še ni vse. Banke poskušajo majhno število kreditojemalcev, ki si upajo v spopad s povezanimi bankami in njihovimi odvetniki, razlagati kot dokaz, da je le malo prizadetih kreditojemalcev. Če je dovoljeno stigmatizirati prevarane kreditojemalce kot špekulante, katere označbe bi bile dovolj močne, da bi z njimi ponazorili pokvarjenost in ozkosrčnost, ki jo že deset let izpričujejo banke in njihovo združenje?

Vse skupaj bi lahko ponazorili s primerom, da bi nekdo prodajal na tržnici strupene gobe, potem pa bi zastrupljenim kupcem in sorodnikom umrlih očital, da so si sami krivi, ker so storili slabo poslovno potezo, ko so špekulativno kupovali najcenejše gobe. Združenje bank se povzpne tudi do ocene, da bi bil zakon o transformaciji švicarskih v evrske krediti socialno nepravilčen, ker tudi v drugih primerih zapeljani potrošniki niso bili deležni učinkovite zaščite. To je seveda norčevanje iz socialne države, socialne funkcije lastnine, socialne pravičnosti in zaščite potrošnikov, kot izhajajo iz ustave in aktov Evropske unije in Sveta Evrope. Logika, da ne gre popraviti enih krivic, ker še niso bile popravljene druge krivice, je sprevržena.

V drugih državah, ne glede na to, ali gre za članice Evropske unije ali ne (Madžarska, Hrvaška, Poljska, Romunija, Črna Gora, Srbija itd.) se slej ko prej najde med državnimi organi junak, ki se upa postaviti na stran zapeljanih kreditojemalcev, pa naj bo to vlada, šef države, državni parlament ob nasprotovanju izvršilne oblasti, ustavno sodišče in Sodišče EU. Samo v Sloveniji temu ni tako, razen če bodo poslanci pogumno potezo Državnega sveta pretvorili v sprejem zakona. Doslej so dajali prednost po njihovi oceni bolj nujnim zadevam. Toda, kaj je lahko bolj urgentno kot sanacija množičnih kršitev človekovih pravic? V nasprotnem primeru bo z vsakim dnem bolj aktualno opozorilo, da lahko obsodba Slovenije pred ESČP privede do tega, da bo pravično zadoščenje prizadetih potrošnikov moral namesto bank plačati državni proračun, s tem pa slovenski davkoplačevalci.

Na seji odbora za finance pri obravnavi prejšnje verzije zakona, ki se je končala z neodločenim izidom glasov »za« in »proti« je bilo mogoče opazovati taktiko vrste poslanskih skupin in poslancev, ki so bili ves čas v kontaktu s svojimi političnimi centralami, ustvariti vtis, da sprejem zakona podpirajo, sočasno pa si želijo, da zakon ne bi bil sprejet. Upam, da se takšno nečastno ravnanje ne bo ponovilo.

II. Ali grozi Sloveniji sprejem pilotne sodbe ESČP?

Ali je realna nevarnost za Republiko Slovenijo sprejem pilotne sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) zaradi neuspešnega sankcioniranja kršitev ustavnih in konvencijskih pravic pred domačimi državnimi organi, realna in aktualna? Že 6. maja 2017 sta dr. Boštjan M. Zupančič in dr. Ciril Ribičič v svojem pravnem mnenju¹, ki kredite v švicarskih frankih in kredite s kreditno klavzulo v švicarskih frankih (v nadaljevanju: krediti v švicarskih frankih) obravnava kot toksične, zapisala, da *»ima Republika Slovenija pred ustavnim sodiščem zadnjo priložnost, da problem – kot med drugimi hrvaško ustavno sodišče – razreši v domačem pravnem redu in tako državi prihrani še eno pilotno sodbo ESČP. Kot rečeno bi v tem primeru breme nepoštenega ravnanja bank bilo spet preloženo na ramena davkoplačevalcev -, da o moralni škodi, ki bi bila pred ESČP spet narejena Republikii Sloveniji sploh ne govorimo.«*

Slovenija je znana po tem, da je bila pred ESČP obsojena s pilotno sodbo kar trikrat. V zadevi Lukenda je bila obsojena zaradi kršitve sojenja v razumnem roku, torej zaradi prepočasnega sojenja, v zadevi Kurić je bila obsojena zaradi kršitev pravic izbranih in neizvrševanja odločbe Ustavnega sodišča, v zadevi Ališić pa je bila obsojena zaradi dolgov Ljubljanske banke (devizni varčevalci). Te sodbe so sankcionirale državo zaradi tranzicijskih napak in močno zamajale ugled Slovenije v Svetu Evrope ter povzročile poznejšim generacijam, ki napak niso zakrivile, enormne finančne obveznosti (okrog 500 milijonov EUR), ki jih je bila Republika Slovenija prisiljena plačati iz javnih sredstev. Se bo to ponovilo še četrtič?

Ko gre za kršitve konvencijskih pravic kreditorejmalcev (pravica do poštenega sojenja iz prvega odstavka 6. člena, varstvo lastnine iz 1. člena protokola št. 1, pravica do učinkovitega pravnega sredstva iz 13. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih

---

¹ Pravno mnenje o kršitvah ustavnih in konvencijskih pravic najemnikov kreditov, nominiranih v švicarskih frankih, Inštitut za ustavno pravo, Ljubljana, 6. maj 2017, str. 28.

pravic in temeljnih svoboščin, v nadaljevanju EKČP) se bo na zatožni klopi na sodišču v Strasbourgu znašla Republika Slovenija, ker ni znala sama ugotoviti in sankcionirati kršitev človekovih pravic in ne več banke, ki so kršitve zakriville.

Citirano pravno mnenje, prevedeno v angleščino in nemščino in objavljeno v zborniku *Devizahitel?* (Budimpešta, 2018), ki obravnava problematiko posojil v švicarskih frankih v Madžarski, Avstraliji, Sloveniji, Španiji, Grčiji, Franciji, Bolgariji, Romuniji, Slovaški in Hrvaški, bilo pa je predstavljeno tudi na več mednarodnih konferencah, je pomagalo kreditojemalcem številnih evropskih držav, da so dosegli rešitev ali vsaj izboljšanje svojega finančnega položaja bodisi pred domačimi sodišči ali na podlagi zakonskih rešitev. Zakonsko reševanje so ponekod, kot na primer na Madžarskem in na Hrvaškem, predlagali pristojni ministri oziroma vlada, v Srbiji šef države, v Črni gori poslanci proti volji vlade, v Franciji je posredovalo celo kazensko pravosodje itd.

Tudi prej so nekateri odkrivali tančico, ki je prikrivala bistvo kreditov v švicarskih frankih. Tako je na primer dr. Franjo Štiblar na svojem blogu 3. 4. 2015 ocenil, da ljudje ne bi nasedli propagandi kreditov v švicarskih frankih, »če bi bili dobro poučeni, v kaj se spuščajo, ampak potem nasprotna stranka, banka, ki je bolje informirana, ne bi služila profita«. Ta enostavna resnica o kreditih v švicarskih frankih se odtlej zelo počasi in z velikimi nihanji bistri, še zlasti počasi v Sloveniji, čeprav se banke in njihovo združenje na vse kriplje in z vsemi sredstvi trudijo preprečiti razkrivanje resnice o tem, da so banke v slabi veri prevarale kreditojemalce. K razkrivanju resnice so veliko pripomogli tudi Sodišče EU in nekatera nacionalna ustavna sodišča.

Le v Sloveniji kreditojemalci zaman čakajo na ukrepe, ki bi vsaj olajšali položaj kreditojemalcev kreditov v švicarskih frankih. Veliko jih je na sodiščih, vključno z Vrhovnim sodiščem, doživelo hladno prho zaradi ozke in krivične razlage notranjih in evropskih predpisov v njihovo škodo. To se je dogajalo v okviru izjemno stresnih in dragih sodnih postopkov, ki finančno obremenjujejo že itak obubožane kreditojemalce. Zanje je bilo posebej boleče, da niso mogli prepričati sodnikov niti o taki notorni resnici kot je ta, da so bile veliko bolje od njih o valutnih gibanjih obveščene banke, ki jih je na tveganost takšnega produkta kot je kredit v švicarskih frankih (za kreditojemalce), opozarjala tudi Banka Slovenije. Še pred nekaj meseci so mnogi sodniki verjeli

bankam, da bi odgovorni potrošnik moral znati napovedati, kaj se bo dogajalo z njegovim kreditom zaradi spreminjanja valutnih razmerij.

Veliko razočaranj je povezanih z odlaganjem obravnave predloga zakona, ki bi položaj kreditorejmalcev kolikor je mogoče približal kreditorejmalcem, ki so najeli evrske kredite. Predlagani zakon je bil nekajkrat tik pred odločanjem odložen z obrazložitvijo, da bo potrebno počakati na konec ekonomske, več vladnih in epidemiološke krize. Politične stranke, njihove poslanske skupine in vlada so pod stalnim pritiskom Združenja bank Slovenije in z redkimi izjemami, delovale tako, da so ustvarjale vtis o odločni podpori zakonu, ne da bi oddali za sprejem zakona dovolj glasov.

V zadnjem času pa vendarle prihaja do sodnih odločitev, ki dajo slutiti, da se resnica o prevari kreditorejmalcev postopno širi in približuje reševanju tudi v Sloveniji. Premiki so doseženi v okviru Sodišča EU in tistih sodnih postopkov pred slovenskimi sodišči, ki njegove sodbe jemljejo resno in dosledno upoštevajo. Najmanj štiri sodbe rednih sodišč v zadnjih tednih, sprejete na okrožnem sodišču v Mariboru in na višjem sodišču v Ljubljani so odločile v korist kreditorejmalcev z argumenti iz omenjenega pravnega mnenja in iz strokovnih prispevkov posameznih uglednih pravnikov. Postopno se namreč širi krog tistih ustavnih pravnikov, ki niso pristali, da bi zastopali banke kljub obljubi visokih finančnih nagrad in niso verjeli zgodbi o tem, da so bili kreditni pogoji poštene oziroma takšni kot pri vseh drugih kreditih (dr. Andraž Teršek, dr. Dragica Wedam Lukić, dr. Franc Grad, Igor Vuksanović, dr. Janja Hojnik, Domen Končan, dr. Petra Weingerl itd.). K razkrivanju resnice o kreditih v švicarskih frankih prispevajo tudi nekateri raziskovalni novinarji ter odvetniki, ki zastopajo kreditorejmalce (Robert Preininger, mag. Roman Završek in drugi). Njihova argumentacija, ki razkriva kršitve človekovih pravic, ustavnih in konvencijskih, bo posebej pomembna, če bo nujna vložitev pritožb na Evropsko sodišče za človekove pravice.

Drugi pomembni premik, ki zbuja upanje, je odločitev Državnega sveta, ki je posodobil, dogradil in ponovno vložil v zakonodajno proceduro že omenjeni predlog zakona. Kreditorejmalci očitno čakajo, kakšna bo usoda zakona, da se ne bi po nepotrebem spustili v drage sodne postopke (stroški segajo do 30.000 EUR in tudi več), ki jih ob plačevanju kredita ogromna večina kreditorejmalcev objektivno ne more nositi. Obenem

se ozirajo k Ustavnemu sodišču Slovenije kot najpomembnejšemu varuhu človekovih pravic in temeljnih svoboščin v okviru slovenskega pravnega reda.

Omenjene novejši sodbe razkrivajo, za kako resno prevaro je šlo pri ponujanju kreditov v švicarskih frankih, ki so celotno in neomejeno tveganje, povezano s kreditom v švicarskih frankih, prevalili na kreditojemalce. Ob mnogih posebnostih kršitev od primera do primera, je to skupna značilnost vseh sklenjenih pogodb o najemu kreditov v švicarskih frankih. Taka ureditev lahko vodi celo do kreditnega suženjstva, torej dolgotrajnega odplačevanja kredita ne da bi bilo znano, ali in kdaj se bo glavnica začela zmanjševati in bo na koncu odplačana. Še posebej velja to za kredite, ki so jih banke prodale z nerazumno velikimi popusti, novi lastniki pa kreditojemalcem ne dajejo jasnih informacij niti o tem, koliko ostajajo dolžni.

Pomemben napredek je viden v praksi domačih sodišč, ki terjajo od bank dokazila o tem, da so potrošnike obveščale o tveganju, ki ga nosi s seboj kredit v švicarskih frankih in dajejo večjo pozornost pisnim dokazom in pričevanjem o tem, kako so banke promovirale kredite v švicarskih frankih kot najbolj ugodne, takšne, ki zaradi stabilne vrednosti te valute ne more voditi do resnejšega povečanja zadolžitve kreditojemalcev. Sodišča opozarjajo na mnoga nesorazmerja pogodbenih položajev in na neenakost med kreditojemalci in bankami pri sklepanju kreditnih pogodb. Na podlagi sodb Sodišča Evropske unije dajejo sodniki v zadnjem času velik poudarek varstvu potrošnikov kot šibkejše stranke pri sklepanju kreditnih pogodb in temu, da so slovenski potrošniki evropski državljani, ki si zaslužijo višjo raven in kakovost življenja. Zato reševanje težav kreditojemalcev ni samo v njihovem interesu in izraz varovanja njihovih človekovih pravic, temveč je tudi v javnem interesu in povezano tudi s prizadevanji po zaupanju v evro kot evropsko valuto.

Zanimivo je, da banke, ki zatrjujejo, da sprememb valutnih razmerij ni bilo mogoče predvideti, po drugi strani pa pričakujejo od kreditojemalcev, da znajo sami oceniti tveganja iz pogodb, ki so neposredno odvisna od napovedi gibanja vrednosti švicarskih frankov. Pogodbe so namreč aleatorne, pravzaprav gre za visoko tvegan finančni posel, kjer je tveganje na ramenih kreditojemalcev in ne potrošniško posojilo, po katerega so prihajali potrošniki v banko. Pri tem je nesporno, da so banke bistveno boljše

usposobljene za ocenjevanje prihodnjih valutnih gibanj od kreditorejmalcev (t. i. informacijska asimetrija).

Najpomembnejše je nesorazmerje v pogodbenih položajih bank in kreditorejmalcev, ki se pokaže ko primerjamo sliko, ki so jo slikale potencialnim kreditorejmalcem banke in današnjim položajem kreditorejmalcev. Nesorazmerje med tistim, kar so govorili uslužbenci bank in kar so o kreditih v švicarskih frankih pripovedovala gradiva in propagandna sporočila bank, je enormno. Iz vsega tega lahko sklenemo, da so temeljne značilnosti kreditov v švicarskih frankih enake in da imajo relativno majhen pomen specifičnosti, značilne za posamezen primer. Lahko si predstavljamo, kaj bi se zgodilo, če zakon ne bi bil sprejet in bi bili tisoči prevaranih kreditorejmalcev prisiljeni po pravico na sodišča, ki že dolga leta ne najdejo skupnega jezika pri obravnavi kreditnih pogodb o kreditih v švicarskih frankih.

Sodbe iz zadnjega časa so tako prepričljive, da ne bo več možen korak nazaj k zanikanju toksičnosti kreditov v švicarskih frankih. V sodbah je namreč obravnavano kar nekaj kršitev in okoliščin, ki praktično veljajo za vse kreditorejmalce, ne samo za nekatere med njimi. O slabih poslovnih odločitvah, moralnem hazardu, špekulativnem ravnanju kreditorejmalcev in kar je še podobno ciničnih komentarjev na račun opeharjenih kreditorejmalcev, lahko beremo samo še v gradivih Združenja bank Slovenije, ki se je povzdignilo celo do trditve, da bi sprejem zakona kršil načelo socialne pravičnosti, ker nekatere druge krivice niso bile sankcionirane.

Bil bi že čas, da bi se Združenje bank Slovenije odločilo za spremembo svoje strategije demoniziranja kreditorejmalcev in razmislilo, ali ne bi bilo tudi s stališča bank in zaradi povrnitve zaupanja vanje, bolj smiselno podpreti sprejem zakona. Sprejem zakona bi označil konec obdobja, v katerem banke in njihovo združenje niso z nobeno potezo pokazali, da se čutijo odgovorni za kršitve, da vsaj obžalujejo zaradi tega, kar se dogaja kreditorejmalcem, kaj šele, da bi storili kaj konkretnega za reševanje razmer, do katerih je prišlo zaradi agresivnega trženja toksičnih kreditov v švicarskih frankih, ki ni bilo v dobri veri. Če zakon ne bi bil sprejet bodo deset tisoči prisiljeni ubrati pot na sodišča, kar bi vodilo do množičnega poseganja v kreditne pogodbe na podlagi ugotovitev o ničnosti pogodb zaradi nepoštenih pogodbenih pogojev in to na veliko počasnejši in bolj kaotičen način kot ga lahko zagotovi sprejem zakona.

Predlog zakona sicer res odvzema bankam njihov ekstra dobiček, pridobljen s toksičnimi krediti, po drugi strani pa jim zagotavlja normalen zaslužek, kakršnega imajo pri trženju evrskih kreditov in vzdržuje v veljavi kreditne pogodbe.

Obstoji torej realno upanje, da bo problem rešen doma, s sprejemom zakona v Državnem zboru, pred rednimi in ustavnim sodiščem in da ne bo treba čakati na četrto pilotno sodbo proti Sloveniji pred ESČP. ESČP za zdaj obravnava posamezne primere iz različnih držav in pri tem izkazuje veliko zaupanje v ukrepe držav, članic Sveta Evrope, ki so s sprejemom zakona ali na drug način izboljšali položaj kreditojemalcev. Evropski sodniki nočejo pritrditi napadom na tovrstne ukrepe, ki jih izpodbijajo banke ali posamezni kreditojemalci, ker očitno izhajajo od tega, da so države ne le upravičene, temveč so dolžne ukrepati, kadar prihaja do tako hudih kršitev, kot so jih doživeli kreditojemalci v primeru kreditov v švicarskih frankih. S sistemskim reševanjem kršitev ustavnih in konvencijskih pravic se položaj kreditojemalcev nemudoma izboljša, hkrati pa se država izogne mučnim postopkom, ki jih sprožijo pritožbe na ESČP.

Mnogi niso verjeli, da bodo evropski sodniki obsodili Slovenijo zaradi počasnega sojenja, kršitev pravic izbrisanim in deviznih varčevalcev, pa se je to vseeno zgodilo in je vodilo do plačevanja ogromnih finančnih sredstev za zamudne obresti. In se bo zgodilo še četrtič, če bo ostala ravno Slovenija tisti osamljen otok, na katerem kršitev pravic kreditojemalcev državne oblasti ne jemljejo resno.

Obsodba Slovenije pred ESČP bi pomenila sankcioniranje države, ki ignorira posege v pravice kreditojemalcev in pri tem zaostaja za drugimi državami, članicami Sveta Evrope in Evropske unije. Obenem pa bi obsodba pomenila spodbudo drugih držav, da pospešijo procese reševanja položaja kreditojemalcev v državah, kjer so ostali z reševanjem na pol poti. Omenjene sodbe rednih sodišč, odmevne kritike ravnanja bank in njihovega združenja in dogajanje v drugih evropskih državah v zadnjem času, bi olajšali pripravo kvalitetnih pritožb slovenskih kreditojemalcev na ESČP, če kreditojemalcem ne bi dala prav niti Državni zbor niti Ustavno sodišče. H kakovostni pripravi tovrstnih pritožb lahko prispeva tudi vse tesnejše povezovanje predstavnikov kreditojemalcev in potrošniških organizacij iz številnih evropskih držav, pri katerem Združenje Frank ustvarjalno sodeluje. Iz vseh teh razlogov ostaja aktualna možnost, da

bi zaradi tega, ker so banke kršile pravice potrošnikov, na koncu na podlagi pilotne sodbe ESČP, odgovarjal državni proračun in s tem davkoplačevalci.

Pravniška prerekanja o tem, kdo ima prav, banke ali kreditorejmalci, velikokrat zakrivajo, kaj vse doživljajo kreditorejmalci zaradi odplačevanja kreditov v švicarskih frankih. O slednjem se je mogoče na avtentičen način poučiti iz rubrike »Resnične zgodbe« na spletnih straneh Združenja Frank (<http://www.zdruzenje-frank.si/resnicne-zgodbe/>).²

Na koncu ni odveč opozoriti nasprotnikov zakonskega urejanja položaja kreditorejmalcev kreditov v švicarskih frankih, da se ni upravičeno zanašati, da bo ESČP do Slovenije enako prizanesljivo kot je do držav, ki so se odločile za sistemsko urejanje položaja kreditorejmalcev in do držav, v katerih so imeli kreditorejmalci že izhodiščno drugačen položaj kot v Sloveniji, na primer možnost zavarovanja valutnih tveganj (kot velja na primer za Grčijo).

Dr. Ciril Ribičič

Ljubljana, 14. maja 2021

---

² Dve od njih pravita med drugim takole: (1) »V marcu 2007 sva pri Hypo-Alpe-Adria bank d.d. najela kredit v višini 183 tisoč CHF, kar je takrat predstavljalo cca 113 tisoč EUR. Danes, po 7 letih in 8 mesecih odplačevanja kaže, da sva si zaradi padca tečaja EUR sposodila 191 tisoč EUR, stanje kredita pa je 121 tisoč EUR – torej 8 tisoč EUR več kot na dan, ko sva si denar izposodila. V tem času sva banki že plačala okoli 70 tisoč EUR.«; (2) »Skratka na koncu sedaj jaz odplačujem oba kredita, drugače mi gre moj dom. Delam dan in noč, da na koncu meseca životarim. Od življenja nimam nič. Na dopustu nisem bila že 6 let. Izčrpana sem do zadnjih atomov. Pokopali so moje vrednote, ki so mi največ pomenile v življenju (dom, družina, vera v poštenje).»